

izjavio da ova knjiga niti ne bi trebala izaći u Hrvatskoj jer se za Hrvatsku ne može reći da je liberalna zajednica pa su problemi diskutirani u knjizi irelevantni za nju. U idealnoj bi situaciji ova knjiga svoje čitatelje tražila u liberalnim zemljama kao što su Sjedinjene Američke Države ili Velika Britanija. Budući da smatram da su zasluge knjige prvenstveno u prikazu jedne intelektualne debate, a manje u originalnom doprinosu toj debati, smatram da knjiga treba izaći upravo ovako kako je izašla, u Hrvatskoj. Ovako će dati svoj doprinos uspostavi liberalno-demokratskog poretka u Hrvatskoj i u isto vrijeme upozoriti na nedostatnosti takvog poretka. Kurelić već samim naslovom otkriva želju da se uključi u intelektualnu debatu koja se odvija na zapadu gdje su i izašle knjige kao što je ona John Graya "Two faces of liberalism" ili ona Hilary Putnam "Realism with a human face". Nadam se da će se to i desiti te u budućnosti očekujem od Kurelića da opravda namjere prikazane u nekom budućem naslovu, kao što je ovdje opravdao namjeru sugeriranu u podnaslovu. Do tada pohvale i Kureliću i Barbatu na izdavanju ove knjige.

Jean Baudrillard

DUH TERORIZMA

Meandar, Zagreb, 2003, 51 str.

Valerio Baćak

⇒ Nevjerojatnom oštroumnosti Baudrillard upisuje 11. rujna 2001., kao atentat nad hegemonijom neoliberalne misli u svoju teorijsku bilježnicu postmodernističkog izučavanja društvene zbilje. U njemu vidi ne samo događaj *par excellence* već i potencijal za pokušaj obrazlaganja i argumentacije "ekstaze globalizacije" kojoj se i "sam svijet odupire".

Dvije godine nakon tog svjetskog događaja, esej **Jean Baudrillarda** ne gubi na svojoj važnosti, već i dalje predstavlja neiscrpan poticaj za kontinuirano promišljanje stanja svjetskog društvenopolitičkog poretka. "Duh terorizma" kao esej spoznaje o globalnom fenomenu terorizma ne može ostati zamijećen isključivo u intelektualno - teorijskim krugovima, već njegova vrijednost dopire i do onih kulturno - političkih elemenata koji na sebi imaju odgovornost moći i praktičnog djelovanja.

Terorizam kao općeprožimajući društveni fenomen oduvijek je bio prijjetnja dominantnom društvenom sustavu. Često konstruiran kao paralelna državna politika, koja je svoju legitimaciju uvijek bila spremna naći u ideologiji masa: naciji i vjeri, ideologija terorizma beskrupulozna je borba za slobodu protiv slobode. Teroristi su činom 11. rujna 2001. godine odnijeli pobjedu nad slobodom, uspjeli su u velikoj mjeri uništiti ideologiju slobode, slobodnog kretanja itd., svega što je bilo ponos zapadnoga svijeta i na što se on oslanja u ostvarivanju utjecaja nad ostatkom svijeta - liberalna globalizacija se pretvara u svoju suprotnost: policijsku globalizaciju posvemašnje kontrole i zaštitnog terora. Državni terorizam oduvijek je imao legitimitet da provodi nasilje nad svojim protivnicima, a kao što je poznato, nasilje je rodilo još više nasilja. Danas imamo priliku svjedočiti borbi državnog terorizma protiv jednog novog oblika terorizma. Taj novi terorizam oblik je novog djelovanja koje prihvaća pravila dominantne društvenopolitičke igre ne bi li ih bolje narušio. Ne samo da se ti novi teroristi ne bore jednakim oružjem, jer stavljaju na kocku vlastitu smrt, na koju nema mogućeg odgovora, već su prisvojili sva oružja dominantne sile. Baudrillardovim riječima: "Novac i burzovnu špekulaciju, informatičku i aeronautičku tehnologiju, dimenziju spektakularnosti i medijske mreže: asimilirali su sve od moderniteta i globalnosti, ne mijenjajući cilj, koji to želi uništiti" Također, oni imaju podršku svijetu nas koji smo potajno željeli smrt tog nedodirljivog sustava, "oni su

to učinili, a mi smo to željeli". Dalje, Baudrillard kazuje da "bez tog ortaštva, događaj ne bi imao odjeka kojeg je imao, a u svojoj simboličnoj strategiji teroristi bez sumnje znaju da na to nepriznato ortaštvo mogu računati".

Atentat 11. rujna navukao je na sebe brojne interpretacijske modele: jedni su govorili o srazu civilizacija, drugi o srazu religija, treći filozofija, itd., pri čemu je svim modelima odvažno odolijevao. No, Baudrillard nudi jednu novu priču, suprotnu silnim navalama interpretacija koje su ovom događaju pripisivale smisao kroz prizmu zapadnjačke intelektualističke ideologije. "Već smo daleko onkraj ideologije i politike", kaže Baudrillard. On ga naziva apsolutnim događajem, odnosno "majkom događaja". I upravo ga to odolijevanje čini takvim. Taj atentat je podrazumijevao prednost događaja nad svim interpretacijskim modelima, za razliku od "običnih" ratova koji podrazumijevaju prednost modela nad događajem i zapravo se uopće na dogode.

Na koncu, ključna Baudrillardova teza jest da je sustav počinio samoubojstvo.: "Sam je stvorio objektivne uvjete te brutalne odmazde. Kupeći umjesto Drugoga sve karte, on ga prisiljava da promijeni pravila igre." I zaista, u **lyotardovskom** postmodernom dobu, sustav u kojem je sve podređeno produkciji znanstvenih informacija koje kolaju nevjerojatnom brzinom kroz desubjektivirani društveni prostor, sustav odnosi pobjedu jer uklanja mogućnost otpora. Ipak, je li to točno? Baudrillard bi se složio s Lyotardom u ovom slučaju, no 11. rujna mu govori upravo suprotno - sustav je ranjiv upravo zato što je nepobjediv. Apsurd? Kontradikcija? Ne. Baudrillardu je ovaj događaj samo potvrda da je sustav toliko ekspandirao da je dostigao kritičnu masu koja ga čini osjetljivim na svaku agresiju.

Fredric Jameson je, problematizirajući postmodernizam ili kulturnu logiku kasnog kapitalizma, vrlo precizno iznio svoje teorijske stavove u vezi pobjede, za njega, multinacionalnog kapitalističkog sustava. Prema njemu, mi smo zagnjuren i ispunjeni

i oblivene volumene sve do točke gdje naša postmoderna tijela bivaju lišena prostornih koordinata i praktički nesposobna za distanciranje; dalje kaže kako golema ekspanzija multinacionalnog kapitala završava prodorom i koloniziranjem baš onih pretkapitalističkih enklava (prirode i nespješnog) koje su kritičkoj djelotvornosti pružale eksteritorijalne arhimedovske oslonce.

Dakle, Jameson usvaja i Lyotardovu tezu o nemogućnosti otpora i Baudrillardovu tezu o pobjedi sustava. Iz ovoga se čini da postoji određena suglasnost u vezi problema postmoderne društvene konjunktura, barem među najznačajnijim eksponatima postmoderne misli, no samo smo doveli u vezu tri, inače, više - manje heterogena mišljenja postmodernističke teorije kulture. Dominantna tumačenja 11. rujna su ipak ona koja nas uvjeravaju da je to eksplicitan primjer sukoba civilizacija ili sraza dviju dijametralno različitih filozofija. Postavlja se pitanje tko je u pravu. Jesu li to oni koji postmoderniste osuđuju da su neokonzervativci i neodadaisti ili Baudrillard koji je pokušao nadići intelektualističku interpretaciju zbilje. Ova dilema vjerojatno će ostati otvorena još dugo vremena, no u perspektivi, vrijeme će pokazati čije će misli izdržati bitku s kritikom.